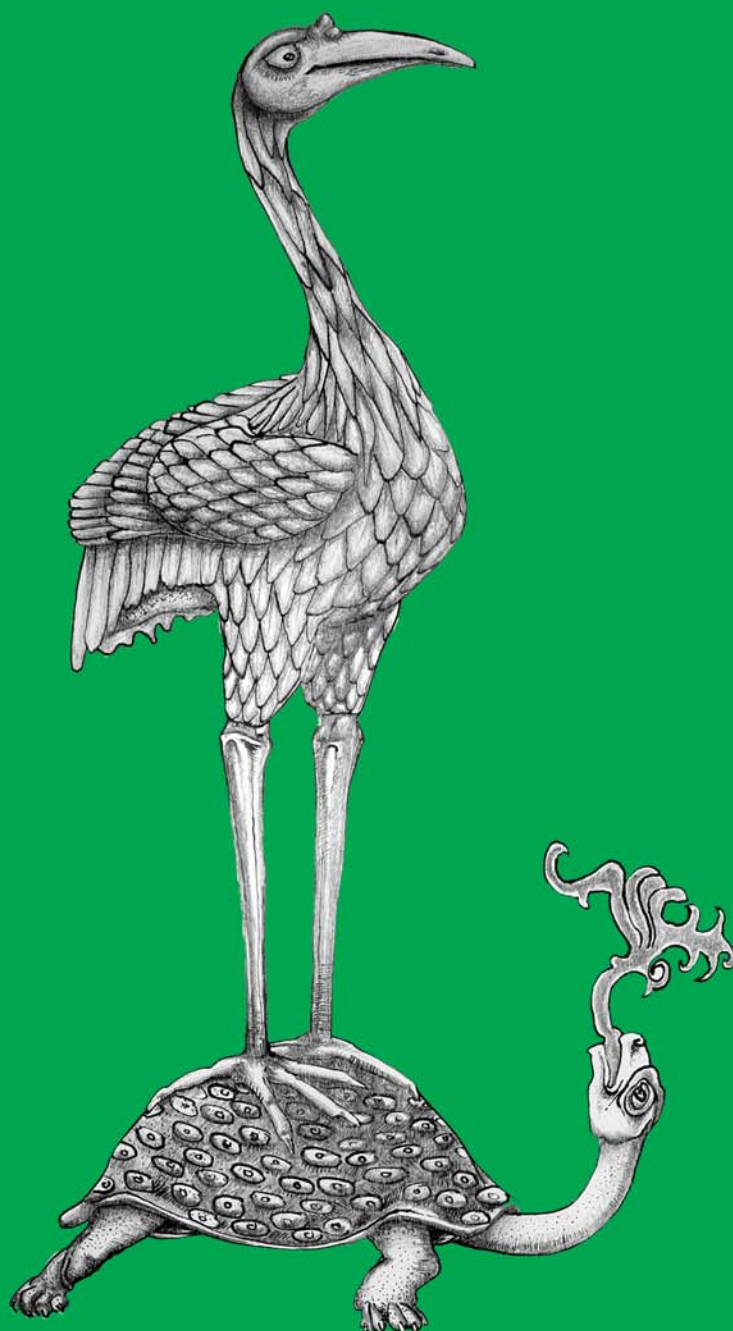

BULLETIN

první číslo/2006

klubu
Hanoi

Vietnamský rok 2005

Československo-
-vietnamské vztahy
(60. léta)

Rozhovor s Lương
Văn Tịchem

Česká a slovenská
vietnamistika

Božena Němcová:
Cổ tích dân tộc Séc

Hồ Xuân Hương

Svátek Trung thu

www.klubhanoi.cz

Obsah čísla

Pár odstavců po roce	4
Vietnamský rok 2005	6
<i>Z historie:</i>	
Česko(slovensko)-vietnamské vztahy (léta 1960 – 69)	9
<i>Rozhovor:</i>	
Luong Văn Tích, nejstarší český Vietnamec	14
<i>Téma:</i>	
Česká a slovenská vietnamistika	20
<i>Z literatury:</i>	
Božena Němcová - <i>Cổ tích dân tộc Séc</i>	32
Hồ Xuân Hương, básnířka přelomu 18. a 19. století.....	38
<i>Vietnamské tradiční svátky:</i>	
Svátek středu podzimu (Tết trung thu)	41

Bulletin Klubu Hanoi, první číslo 2006.

Uzávěrka: 16. 4. 2006. Rediguje: Petr Komers.

Grafická úprava: Mirek Pech (návrh: Lucie a Michal Laštovičkovi).

Ilustrace na obálce a v záhlaví stran: Jan Brejcha.

Tisk: Art D, Grafický atelier Černý.

Vydává: Klub Hanoi ve spolupráci s Kontinenty – Sdružení pro spolupráci se zeměmi Afriky, Asie a Latinské Ameriky.

Kontakt: Klub Hanoi, Řipská 24, 130 00 Praha 3.

Internetové stránky: www.klubhanoi.cz.

Pár odstavců po roce

Uplynul zhruba rok od chvíle, kdy jsme vydali „nulté číslo“ Bulletinu Klubu Hanoi. Teď na něj navazujeme číslem prvním, z nějž právě čtete. Po problémech, s nimiž jsme se setkali loni (zejména technického rázu), se nám snad podařilo v tomto vydání pokročit v kvalitě opět o něco dál. Rádi bychom ve vydávání bulletinu pokračovali i v budoucnu, podle možností snad i častěji než jen jednou do roka. Uvidíme.

Klub Hanoi má za sebou poměrně zdařilý rok, vyplněný rozmanitými aktivitami. V březnu (13.3.) to byl večer vietnamského filmu v pražském kině Aeru, během něhož byly promítány tři filmy ze současné vietnamské produkce: *Sousedé*, *Cesta na jih a na sever*, *Činžák*. K našemu překvapení vzbudila tato malá přehlídka hlavně zájem českých diváků. V červnu (1.6.) proběhl už 6. ročník přátelského světového turnaje v malé kopané na Strahově, který pořádá 'evropský' KH spolu s representanty dalších tří světadílů (Asii zastupují vietnamští studenti, letošní vítězové). V září byla zahájena naše výstava *Národnostní menšiny severního Vietnamu* (fotografie s komentáři) v pražském Náprstkově muzeu (trvala 22.9.-20.11.). Téměř současně s tím jsme se podíleli i na zdaru výstavy vietnamského uměleckého řemesla a fotografií z Vietnamu v chebském muzeu (7.10.-20.11.). Svou pomocí KH přispěl též k dalšímu semináři asijské kinematografie ve Veselí nad Moravou, který byl tentokrát věnován thajskému a japonskému filmu (11.-13.3.).

Členové Klubu Hanoi vedli řadu přednášek a veřejných besed v Praze i jiných místech republiky (v Liberci, opakovaně pak v Chebu), pro různé obecnostvo. Došlo i na účast v rozhlasovém vysílání (BBC, Rádio Akropolis). Soustavná je spolupráce se Svazem Vietnamců v ČR i velvyslanectvím VSR v Praze. Loni jsme dobré vztahy navázali rovněž s některými z vietnamských časopisů, vycházejících v místní vietnamské komunitě (Vạn Xuân, Tuần tin mới), kde vyšly i některé z našich článků.

Jedním z nejdůležitějších počinů pak je uspořádání a vydání sborníku statí pro české pedagogy *S vietnamskými dětmi na českých školách*, iniciovaný KH a vietnamskou pedagožkou Phùng Thị Phương Hiền. Na svazku, který právě vyšel v nakl. H+H, spolupracovalo několik autorů, mj. i známý vietnamista Ivo

Vasiljev. Na druhé straně světa, v Hanoji, by naopak v těchto týdnech měla pro vietnamské čtenáře vyjít kniha *Česká republika – země a lidé (Cộng hoà Séc – đất nước và con người)*, do níž KH také přispěl několika texty. Jejimi hlavními redaktory jsou překladatel Phạm Thành Hưng (mj. překlad B. Hrabala) a Lê Thanh Nam (autor *Vietnamsko-české konverzace, Hội thoại Việt-Tiệp* z r. 1997).

Tuto stručnou rekapitulaci – kterou, pravda, děláme i pro připomenutí sami sobě – nemůžeme uzavřít jinak, než poukazem na naše internetové stránky www.klubhanoi.cz, které neustále doplňujeme již od léta roku 2003, kdy vznikly. Za loňský rok je navštívilo okolo 30 tisíc zvědavců. Dnes už na těchto webových stránkách najdete bezmála dvě stě delších článků a prací, některé z nich navíc doprovázejí poměrně bohaté a inspirativní diskuse čtenářů. Zapojte se i Vy: inspirace není v dobrých věcech nikdy dost.

Upozorňujeme

na čerstvý celovečerní dokumentární film Martina Ryšavého

Kdo mě naučí půl znaku

(Nhất tự vi sự, bán tự vi sự),

vzniklý v produkci MILD production.

Film byl natočen ve Vietnamu a jeho hlavními hrdiny jsou Vietnamci, kteří „v Československu nechali i získali kus svého života“. Dlouhometrážní snímek o českých stopách ve Vietnamu bude mít slavnostní premiéru dne 16. května ve 20 hodin v kině Světozor, Vodičkova 41, Praha 1.

Vietnamský rok 2005

Třicet let uplynulo od dobytí Saigonu (později přejmenovaného na Ho Či Minovo Město). Toto výročí bylo loni mohutně oslavováno v samotné VSR, ale k oficiálním oslavám se připojila i komunita Vietnamců v ČR. Pátek 30. dubna 1975 znamenal po dlouhých desetiletích válek konečně sjednocení Vietnamu a odchod cizích vojenských sil. Američané se okamžitě a definitivně stáhli z Indočíny. Do vojenského konfliktu, který odstartoval na počátku 60. let, se zapojily více než 3 miliony amerických vojáků, téměř 60 tisíc jich bylo zabito. Hůř na tom ovšem byli domácí: okolo 3 milionů mrtvých a další 4 miliony zmrzačených a raněných. V půli 70. let se Vietnam konečně dočkal míru. (30. dubna 2005)

Vietnamský premiér Phan Văn Khải navštívil USA a stal se tak prvním předsedou vietnamské vlády, jenž to učinil od skončení americké války v Indočíně před 30 lety. K normalizaci vzájemných vztahů obou zemí výrazně přispělo nejdříve zrušení hospodářského embarga ze strany USA v r. 1994, znovunavázání diplomatických styků v r. 1995, a posléze návštěva bývalého amerického presidenta Billa Clintona ve Vietnamu v r. 2000. Dnes už politické neshody ustoupily a obě země zajímá především ekonomická rovina. Součástí jednání byla i řeč o vstupu Vietnamu do Světové obchodní organizace (WTO). Vietnamský politik se setkal nejen s prezidentem Georgem Bushem, ale navštívil také např. newyorskou burzu a Billa Gatese, s nímž podepsal dohody o vylepšení informačních technologií ve Vietnamu a o školení 50 tisíc vietnamských učitelů. Pro Vietnam airlines pak premiér dohodl nákup čtyř nových Boeingů 787. (19. června 2005)

Výročí slaví i Ho Či Minovo mausoleum v Hanoji, které bylo otevřeno v srpnu 1975. Mohutná stavba s mumifikovaným bývalým prezidentem na náměstí Ba Đình přiláká denně přes dva tisíce návštěvníků. Mausoleum se už dávno stalo jednou z dominant hlavního města. Nic na tom nemění fakt, že skromný Strýček Ho si tak honosnou svatyni výslovně nepřál. (29. srpna 2005)

Tajfun Damrey, který se koncem září 2005 přehnal přes Vietnam, Laos, Thajsko a Čínu, zasáhl do života téměř šesti milionům lidí. V severním Vietnamu (zejména prov. Thanh Hoá a přístavní město Hải Phòng) vyhnal

z domovů na 300 tisíc lidí, usmrtil více než 60 osob a napáchal velké škody na majetku. Aby zmírnila potíže v zásobování, rozhodla se vláda VSR omezit export rýže; následky se bezpochyby projeví i v exportu kávy. Na počátku listopadu zasáhl střední Vietnam další tajfun, nazývaný Kai Tak (podle hongkongského letiště), jehož rádnění si vyžádalo nejméně dvacet životů a zhruba 18 000 lidí muselo být evakuováno ze svých domovů. Většina obětí byla nahlášena z provincií Quảng Ngãi a Thừa Thiên-Huế. (26. září + 1. listopad 2005)

57 nových kněží vysvětil kardinál Crescenzo Sepe při své první, devítidenní oficiální návštěvě Vietnamu na přelomu listopadu a prosince. Vietnam od r. 1975 neudrhuje s Vatikánem žádné diplomatické styky, přestože podle odhadů okolo 9 % vietnamské populace tvoří lidé hlásící se ke katolické víře. Sepeho návštěva a zejména nevídaný počet nově vysvěcených kněží ukazuje, že vietnamský režim je k náboženskému životu svých občanů stále tolerantnější. (28. listopad - 6. prosinec 2005)

23. ročník Sea Games, sportovních her jihovýchodní Asie, proběhl tentokrát na Filipínách. Připomeňme, že ty předchozí pořádal o dva roky dříve Vietnam. Populární miniolympiáda zahrnuje celou řadu olympijských sportů jako fotbal, plavání, atletiku, tenis, badminton ad., některé z nich jsou ale čistě lokálního rázu, jako např. sepak takro (jakýsi akrobatický nohejbal) či bojový penčak silat (původem z Malajsie a Indonésie). Došlo ale i na šachy a petanque. Vietnam se v počtu získaných medailí ocitl na 3. místě (zlaté 71, stříbrné 68, bronzové 89) za druhým Thajskem (87-78-118) a vítěznými domácími Filipínami (113-84-94). Ve finále nejsledovanějšího fotbalového turnaje prohrál Vietnam s Thajskem neslavně 3:0. (27. listopadu – 5. prosince 2005)

Ptačí chřipka ohrožuje už i Evropu. Nejvíce postižené jsou však nadále země východní Asie, a mezi nimi Vietnam. Přestože v letech 2003 – 2004 bylo ve VSR vybito více než sto milionů kusů drůbeže, virus H5N1 se v loňském roce opět vrátil a zřejmě prodělal mutaci. Drůbeží maso téměř zmizelo z vietnamského jídelníčku. V lednu 2006 ministerstvo zdravotnictví VSR potvrdilo, že od prosince 2003, kdy se ptačí chřipka ve Vietnamu poprvé vyskytla, bylo zaznamenáno celkem 93 případů nakažených osob, 42 jedinců z tohoto počtu na nemoc zemřelo.

Vietnam je jednou z prioritních zemí rozvojové spolupráce České republiky. Po roce 2004 zredukovala ČR počet prioritních rozvojových zemí ze 14 na 8, a Vietnam byl na základě 112. pozice ze 117 zemí v Indexu lidského rozvoje UNDP a dlouhodobě silných a intenzivních vzájemných vztahů do této skupiny zařazen. Na různých projektech se podílí či bude podílet několik českých ministerstev. Mj. pokračuje společné budování střediska ortopedie a rehabilitace pro zdravotně postiženou mládež ve městě Tháí Nguyễn, zavádění technologie ekologického zpracování bioodpadů na organominerální hnojiva v provincii Hải Dương, začíná se s projekty průzkumu zdrojů pitné vody v provincii Nghệ An a revitalizace odlesněných území v oblasti Centrální vrchoviny Vietnamu. Pomoc by se měla v příštích pěti letech soustředit hlavně do středovietnamské provincie Thừa Thiên-Huế, kde chce ČR přispět k řešení

palčivého problému přítomnosti dioxinů jako následku vietnamsko-amerického konfliktu. Odhaduje se, že půda je zamořena až 366 kg dioxinů, přičemž na následky otravy pěstovaných potravin dodnes zemřelo na 600 tisíc lidí.

Vietnamské variace – tak se jmenuje nový časopis, jehož první číslo se vyklubalo na svět v prosinci. Barevná revue o vietnamské menšině v ČR a česko-vietnamských vztazích by měla vycházet ve čtvrtletním intervalu, a to trojjazyčně: česky, vietnamsky a anglicky. (Viz též www.vietnamske-variace.cz.) V čísle je

velké množství fotografií a články jsou spíše věcné a stručné. Duší nového časopisu je Svatopluk K. Jedlička, vydavatel, šéfredaktor a fotograf v jedné osobě. Držme mu palce. (15. prosinec 2005)

Historie česko(slovensko)-vietnamských vztahů

Československo a Vietnam: léta 1960 – 1969

Jestliže v padesátých letech se vztahy Československa a Vietnamské demokratické republiky odvíjely od optimistických vyhlídek vzájemně výhodné spolupráce, šedesátá léta s sebou na tomto poli přinesla jisté vystřízlivění. Určitou součinností se tehdy mohly těšit v oblastech kulturní a vědeckotechnické, žel hospodářské styky zaznamenaly značný pokles; obchodní dohody končily nemalým deficitem především ve vietnamských vývozech do ČSSR, ale rozhodující položky vypadávaly i z našich dovozů do Vietnamu. K naší nelibosti naopak narůstala spolupráce mezi VDR a Čínskou lidovou republikou; Hanoj se stále více hospodářsky i ideologicky přimykala k Pekingu pro neshody s politikou, jakou uplatňoval vůči jihovýchodní Asii tehdejší sovětský předák Nikita Chruščov.

Udržet přátelské styky s vietnamskými soudruhy jsme se snažili ze všech sil, pochopitelně také při oficiálních státních setkáních. V létě 1961 přijela do Prahy na pozvání československé vlády vietnamská delegace, vedená předsedou vlády Phạm Văn Đõngem, a součástí jejího programu byla mimo jiné účast na slavnostním přejmenování JZD v Kačíně u Kutné Hory na *Družstvo československo-vietnamského přátelství*. O dva roky později se do VDR poprvé vypravil československý prezident Antonín Novotný, a také jeho delegace byla přítomna slavnostnímu přejmenování zemědělského družstva; *Družstvo vietnamsko-československého přátelství* v Giang Biên u Hanoje obdrželo současně s novým názvem traktor s přívěsným nářadím jako dar kačinských družstevníků. Daleko významnější událostí během tehdejší návštěvy československé delegace ve VDR však bylo udělení souhlasu k tomu, aby bylo zřízeno zastoupení Fronty národního osvobození jižního Vietnamu v Praze - jako první v zahraničí vůbec.

Přestože vietnamská strana otevření pražské Kanceláře reprezentace FNOJV velice oceňovala, vztahy mezi ČSSR a VDR nadále závisely na iniciativě pouze ze strany Československa. K oživení vzájemných kontaktů došlo až po roce 1965; příčiny vietnamského obratu byly nejméně dvě - válka se Spojenými státy

americkými a vylepšení vztahů s novým sovětským vedením. Zatímco v první polovině let šedesátých se vietnamský tisk omezoval ve zprávách o Československu pouze na boj proti imperialismu, případně na československo-vietnamské ekonomické vztahy, ve druhé polovině již věnoval pozornost jak stanoviskům ÚV KSČ k vietnamské problematice, tak společenským akcím v ČSSR na podporu vietnamského lidu. Ve snaze přinášet československým občanům více informací o situaci ve Vietnamu pak bylo v roce 1967 zřízeno Informační a kulturní středisko VDR v Praze, v Havelské ulici.

Kulturní styky

Vzájemné kulturní styky se počínají uzavřením smlouvy o kulturní spolupráci řídily tzv. Prováděcími plány kulturní spolupráce, vypracovávanými vždy na jeden rok dopředu. Na jejich základě se následně realizovaly výměny pracovníků a zkušeností různých vědních odvětví a uměleckých oborů. Při příležitostech státních svátků se pořádaly výstavy o hospodářském a kulturním rozvoji té které země (sukcesu se těšily např. výstavy *Lidice*, *Ochrana zdraví matek a dětí v ČSSR* či *Úspěch československé tělovýchovy a sportu*; Praha naopak hostila expozici vietnamských plakátů o boji za sjednocení země). Podporovány byly rovněž styky vybraných československých a vietnamských škol, zemědělských družstev a dalších organizací - jako svazů spisovatelů, architektů, skladatelů apod. Zároveň byly vytvořeny podmínky pro vzájemnou spolupráci veřejných sdělovacích prostředků obou států.

K mimořádné události došlo v roce 1961, neboť v Hanoji byla vydána první širší ukázka české literatury ve vietnamštině. Vedle Fučíkovy *Reportáže psané na oprátce* a Drdovy povídky *Vyšší princip* dostali vietnamští čtenáři možnost přečíst si v mateřštině také výňatky z děl K. Čapka, J. Nerudy, J. Drdy, J. Wolkera, L. Aškenázyho či slovenského autora D. Tatarky, a to ve sborníku *Hoa cúc xanh - Modrá chryzantéma*.

Co se směny kulturních pracovníků týče, zatímco vietnamští delegáti k nám v důsledku omezených finančních prostředků přijížděli poskrovnu, Vietnam nedostatkem československých vyslanců z nejrůznějších oblastí kultury nikterak netrpěl. Ve VDR pobývali například fotografové Václav Chochola a Dagmar Hochová, kteří zde pořídili zajímavou kolekci krajin i portrétů. Spisovatele Josefa Nesvadbu pobyt v prostředí Nemocnice československo-

vietnamského přátelství v Haiphongu zase inspiroval k sepsání novely *Dialog s doktorem Dongem*. Hudební skladatel Zdeněk Zahradník, vyslaný ke studiu lidového múzického umění, přispíval navíc k tamní propagaci československých přístrojů - tranzistoru Start, filmové kamery Admira či fotoaparátu Flexaret -, s nimiž pracoval. Také orientalista Ivo Vasiljev šířil během svého studijního pobytu dobré jméno ČSSR a zasloužil se mimo jiné o spolupráci jazykových ústavů, o spolupráci na půdě etnografie i archeologie. Ve výcviku vietnamských pilotů na letadlech Trenér a Blaník pak pokračovali další instruktoři Svazarmu, a předat odborné zkušenosti přijel vietnamským soudruhům také jeden československý muzejník.

O nemalou kulturní zásluhu se dále přičinily - již tradičně - československé znalosti v oboru loutkářství. K dlouhodobému pracovnímu pobytu ve Vietnamu byl vyslán loutkář František Tvrdek, jenž vedle instruktáže pro vietnamský loutkoherecký soubor v Hanoji uspořádal i kurs pro osvětlovače ze všech tehdy existujících uměleckých skupin VDR. Společně s vietnamskými loutkoherci poté zinscenoval Erbenovu *Zlatovlásku* a výtvarně (zčásti i režijně) zpracoval vietnamskou legendu o dřevorubci *Thach Sanhovi* (v. Thạc Sanh); s úspěchem se setkala hlavně provedení podmořské scény této hry pomocí luminiscence a svítících barev - jeho vlastního vynálezu. František Tvrdek navrhl rovněž odznak vietnamského loutkového divadla a společně s jeho loutkohereckým souborem vykonal po VDR velkolepé turné. Není divu, že byl osobně pozván Ho Či Minem k návštěvě presidentova sídla a Ústřední výbor Vietnamské strany pracujících mu udělil vysoký řád.

Byla by škoda nezmínit, že na pozadí pracovních misí některých československých odborníků ve VDR vznikaly rozličné cestopisy, pojednávající o tehdejším Vietnamu. K nejrozsáhlejším se zařadila kniha lékaře Miroslava Rozehnal, vydaná v Praze roku 1962 nakladatelstvím Orbis pod názvem *Nad Rudou řekou*.

A konečně roku 1963 vstoupila v platnost Dohoda o spolupráci cestovní kanceláře Čedok a Vietnamtourism. Do dalekého Orientu se tudíž mohli podívat i českoslovenští turisté; Čedok v té době nabízel návštěvu míst Hanoj, Đồ Sơn a Hà Đông.

Vietnamští studenti v ČSSR

V této kapitole nejdříve vzpomeňme sto vietnamských dětí umístěných k dlouhodobému pobytu do domova v Chrastavě u Liberce v padesátých letech: dětský domov byl rozpuštěn na přání vietnamské strany v roce 1959 a většina dětí se vrátila do vlasti, avšak patnáct z nich u nás smělo pokračovat v dalším studiu na vybraných středních odborných školách.

Tehdy začali přijíždět do Československa i první vietnamští studenti na vysoké školy; přicházeli na základě dohod o hospodářské pomoci a vědecko-technické spolupráci, jakož i na základě dohody o spolupráci kulturní. V rámci Dohody o kulturní spolupráci zprvu poskytovalo ministerstvo školství ČSSR novým vietnamským studentům každoročně v průměru třicet stipendií, ovšem jejich počty se navýšily v druhé polovině šedesátých let, a to v důsledku výrazně zesíleného zájmu VDR o vysílání svých studentů na studia do zahraničí.

Všichni noví stipendisté po příjezdu do naší republiky nejprve absolvovali roční jazykovou přípravu na některém z jazykových středisek, a teprve potom byli zařazeni na příslušné vysoké školy. Studijní obor vybírala studentům vietnamská strana: šlo zejména o školy technického směru, výjimečně o filosofickou fakultu UK (obor český jazyk a literatura) nebo AMU (obor loutkoherectví). Studenti bydleli společně s ostatními posluchači VŠ na kolejích, ale nevyhnuli se přísnému dohledu vietnamské ambasády prostřednictvím vietnamských studijních referentů. Museli respektovat nejrůznější omezení, k nimž patřil zákaz styku studentů opačného pohlaví, oblékání západních oděvů a mnoho dalších (za neplnění studijních povinností podle stanovených pravidel hrozil studentovi okamžitý návrat zpět do Vietnamu). Cílem takových restrikcí mělo být vedle zajištění patřičné reprezentace VDR rovněž odstranění rušivých elementů, které by studenta odváděly od pilného studia.

Vědecko-technická spolupráce

V rámci vědecko-technické spolupráce zasedala každým rokem střídavě v hlavních městech Smíšená československo-vietnamská komise pro VTS, která vždy představila zájmy a požadavky obou stran na rok následující a neopomněla zhodnotit realizované události roku loňského. Pro představu, o co například mívaly zúčastněné strany zájem: při čtvrtém zasedání vědecko-technické komise v roce 1962 žádala vietnamská strana znalce filmového tisku

na hedvábí do přádelny v Nam Đĩnh, elektrikáře do pily v Châu Đuồng, výrobní výkresy na lokomotivu vytápěnou dřevěnými pilinami, dokumentaci o výrobě vakuovaného betonu, semena zelí, salátů, rajčat, kukuřice, pórků, brukví či kmen jemných kvasnic pro nízkostupňové pivo; naopak československá strana měla zájem o vzorky vietnamských dřev a exemplářů termitů, informace o charakteru a technice zalesňování VDR rychle rostoucími dřevinami aj.

V prosinci 1964 zástupci obou států podepsali v Hanoji Dohodu o spolupráci v oblasti zdravotnictví, v níž se mimo jiné zavázali umožnit studium studentů medicíny druhé strany na svých vysokých školách i organizovat výměny lékařů a dalších zdravotnických pracovníků.

V neposlední řadě stojí v oblasti vědecko-technické spolupráce obou zemí za pozornost dopis presidenta Ho Či Mina, adresovaný předsedovi vlády ČSSR Jozefu Lenártovi v červenci 1966: vietnamský president v něm naléhavě žádá o vyškolení technických kádrů a kvalifikovaných dělníků, aby „...bylo možné uspokojit potřeby rozvoje výroby a posílení národní obrany v zájmu dalšího budování socialismu v severním Vietnamu a vítězství nad agresivním americkým imperialismem...“. V následujícím roce se tudíž stávající počet vietnamských studentů a aspirantů v ČSSR rozšířil o 2146 vietnamských praktikantů, které čekalo zaškolení v oborech spotřebního průmyslu, metalurgie a zejména strojírenství. Stalo se tak na základě Dohody o hospodářské a technické pomoci a následného Ujednání o zabezpečení odborného školení a praxe občanů VDR v ČSSR. Československá strana se v něm zavázala poskytnout novým zahraničním pracovníkům zimní oblečení, tříměsíční jazykovou výuku, ubytování, stravu a odpovídající finanční ohodnocení; vietnamská strana slíbila ku pomoci těmto svým občanům vyslat organizátory se znalostí češtiny, slovenštiny nebo ruštiny, včetně jednoho vietnamského lékaře.

Šárka Martínková

Prameny: bilaterální smlouvy ČSSR a VDR, zprávy ZÚ Hanoi a informace Teritoriálních odborů, týkajících se Vietnamu 1960 – 1967; vše jest součástí archivu MZV ČR

Rozhovor s nejstarším českým Vietnamcem Lương Văn Tíchem

„Oženil jsem se s českou ženou a už jsem se nechtěl vrátit do Vietnamu.“

Podle nejčastěji uváděných odhadů žije v České republice něco mezi 30 a 50 tisíci Vietnamců. Dnes už tvoří semknutou komunitu, která si vytvořila vlastní životní prostor, vietnamskou enklávu uprostřed většinové české společnosti. Ti, kteří sem přicházejí z Vietnamu v současné době, tak nepřicházejí do zcela cizího světa – mezi svými krajany se mohou cítit skoro jako doma. Jak se tu však cítil Vietnamec, který zavítal do našich končin před více než padesáti lety? Pro náš druhý rozhovor se s námi sešel pan ing. Lương Văn Tích, zřejmě první vietnamský usedlík v naší zemi. Člověk, který strávil dnes už velkou většinu svého života mimo svou původní vlast.

∠ *Kdy a za jakých okolností jste přišel poprvé do Československa?*

Do Prahy jsem přijel v roce 1950, jako člen delegace studentů na 2. kongres Mezinárodního svazu studentstva a mládeže. Předtím jsem studoval vyšší technickou školu v Hanoji, kterou jsem ale nemohl dokončit, protože ji Francouzi po srpnové revoluci v roce 1945 přesunuli do Dalatu. Od roku 1946 jsem se v jižním Vietnamu zúčastnil odboje proti francouzským kolonialistům a podílel se na revolučním hnutí. I díky tomu, že jsem bojoval, mne vybrali a poslali do Prahy.

∠ *Kolik vietnamských studentů tenkrát na studentský kongres přijelo?*

Byli jsme tři, říkali jsme si „tři mušketýři“. Po skončení kongresu jsme všichni dostali stipendium. To mi umožnilo studovat na elektrotechnické fakultě ČVUT v Praze. Já jsem studoval elektrotechniku, oni dva dělali strojní inženýrství. Nejlepším studentem z nás tří byl Đỗ Đại Lộc. Ten dělal později ve Vietnamu náměstka ministra strojírenství. Tím třetím byl Trương Cao Thanh, který později také pracoval na ministerstvu strojírenství, jako úředník.

∠ *Udržujete s nimi kontakt?*

S Đỗ Đại Lộcem ještě ano, on sem loni i přijel na návštěvu. Ale co je s Trương Cao Thanhem, to nevím.

∠ *Vzpomenete si ještě, jak jste tehdy do Československa cestovali?*

Jeli jsme vlakem přes Čínu a přes Sibiř. Byla to velmi zajímavá cesta. Vzpomínám si, že když jsme přijeli na hranice na Sibiři, bylo minus čtyřicet. Když jste šli čurat, byl z toho na zemi hned led... Potom si pamatuju, jak jsme jeli podél jezera Bajkal, dlouho, asi dva dny, a bylo to moc krásné. Celá cesta nám trvala skoro měsíc.

∠ *Jak probíhala studia? Prodělali jste nějaký přípravný kurs češtiny?*

Škola byla na pět let, žádnou přípravku jsme přitom neměli. První ročník jsem vystudoval z anglických a francouzských textů, jako autodidakt, šlo o všeobecné předměty jako technologie a podobně, o nichž už jsem věděl dost ze studií ve Vietnamu. Zkoušky jsem skládal podle toho, jaký jazyk profesor ovládal. Rusky jsem neuměl, a neumím ani dnes. Školu jsem dodělal s předstihem, v roce 1955 mi dokonce dali červený diplom. Ještě předtím, v roce 1955, jsem se oženil se svou českou manželkou, Jarmilou, která studovala právnickou fakultu. A potom jsem šel pracovat do Elektromontážních závodů v Praze.

∠ *Byl jste nejspíš prvním Vietnamcem, který se tu oženil.*

Byly s tím trochu problémy, oni si Vietnamci mysleli, že jako Vietnamec si musím vzít jen Vietnamku. V dalších letech mi to vietnamské úřady vytýkaly, ale mně bylo jedno, jestli s tím souhlasí nebo nesouhlasí. To byla přece moje věc.

∠ *Když jste se tu oženil, byl jste rozhodnutý, že už zůstanete v ČSSR?*

Ano, rozhodl jsem se, že tu zůstanu. Nechtěl jsem se vrátit do Vietnamu. Po svatbě jsem získal i československé občanství. Ale v roce 1957 jsem přeci jen

odjel do Hanoje, kde jsem pak několik let pracoval v projekčním ústavu Ministerstva energetiky. Říkali mi, že je to moje povinnost, když mi umožnili tady studovat. Naši kamarádi z odboje mezitím bojovali, a my jsme se měli po studiích vrátit a pomoci stavět zemi.

∠ *V tu dobu jste tam tedy jel už jen jako zahraniční odborník, na pozvání? Jela s vámi i vaše žena?*

Ne, jel jsem tam ještě jako vietnamský občan. Ale vrátil jsem se do Vietnamu jen s tím, že to bude nanejvýš na pět let. Moje manželka zůstala nejdřív tady, přijela za mnou až později, na dva roky. Byla tam však nemocná a těžko snášela hanojské klima. S podnebím jsem měl v severním Vietnamu problémy i já, coby Vietnamec z jihu, kde je celý rok mírnější počasí. Hlavně v létě to bylo náročné. Když bylo v létě moc horko, moje žena chodila do rodiny jednoho českého novináře, a taky k manželům Práškovým, protože měli klimatizaci... V našem bytě bylo hrozné horko, měli jsme jeden pokoj a před ním terasu. Manželka tam jednou naměřila teplotu 60 stupňů Celsia. Na tu terasu se napřed musela nalít voda, jinak se po ní vůbec nedalo jít. Po stropě nám lezly samé ještěrky. To tropické počasí nám dělalo velké potíže. V zimě se zase spustil 'crachin', takový vytrvalý nepříjemný déšť. A když nastaly tropické lijáky, tak někdy voda zaplavila celé ulice až po kolena. Tenkrát ještě v Hanoji nebyla ani žádná kanalizace.

∠ *Vrátil jste se od té doby do Vietnamu?*

Vrátil jsem se už jen jednou, v roce 1990, do jižního Vietnamu, na měsíční návštěvu.

∠ *V roce 1962 jste tedy odjel definitivně do ČSSR.*

Ano. Opustil jsem svou rodnou zemi, a tady jsem znovu nastoupil do Elektromontážních závodů Praha, kde jsem vydržel až do odchodu do důchodu, tj. do roku 1986. Pracoval jsem jako projektant elektrických zařízení pro elektrárny, zabýval jsem se nízkým napětím. Týkalo se to vlastně jen malého provozního souboru, pro vnitřní potřebu elektráren.

∠ *Jak se k vám v té době chovali vaši čeští spolupracovníci?*

Většinou dobře. Víte, já jsem dost skromný, nechci víc než mám, hlavní je moje rodina... Snažil jsem se vždycky být poctivý, dělat všechno pro zákazníka, i když se také leccos dalo šidit... Někteří mí čeští kolegové schválně vytvářeli

projekty tak, aby zákazníci nemohli dodané části sami smontovat, a museli je pak na montáž zase pozvat – při takové montáži potom dostávali diety, v té

době to bylo denně 9 dolarů, dost peněz. Mně se tenhle přístup nelíbil, snažil jsem se vždycky předvídat nesrovnalosti a nedělat podobné naschvály. Byl jsem cizinec a nestraník, tak mě hodně překvapilo, když mě pak chtěli poslat na technický dozor na Kubu. Dokonce si mě Kubánci šli osobně vyžádat přes vietnamské velvyslanectví. Jel jsem tedy i na Kubu, ale jen s tím, že až tam doděláme jeden blok, tak se vrátím. Zůstal jsem tam rok, potom jsem musel zpět, protože jsem doma nechal ženu samotnou, a taky kvůli nemocné dceři. Kubánci ve mně ovšem zanechali velký dojem. Už proto, že nedělají žádný rozdíl mezi rasami. Bohužel, Češi i Vietnamci ten rozdíl často dělají.

∠ *Naučil jste se španělsky?*

Ano, díky Kubě jsem si ke své vietnamštině, francouzštině a angličtině přibral i španělštinu. Je však třeba říci, že jsem vyrostl ve francouzské kolonii, takže francouzsky jsme se učit museli. Vždyť i v učebnicích jsme měli věty jako: Naše země se jmenovala Galie... a učili jsme se o francouzských kráľích, jako kdyby šlo o naše dějiny. Když se dělala maturita, chtěli po nás ještě další jazyk, u mne to byla angličtina.

∠ *Vraťme se k vašim začátkům v Československu. Co vám tady dělalo největší potíže?*

Samozřejmě mi vadila zima, protože u nás v jižním Vietnamu máme skoro celý rok teplo. Pochopitelně i jazykové problémy.

∠ *A co jídlo?*

To nebyl tak velký problém. Manželka se ostatně naučila vařit i vietnamská jídla. Jíme tedy obě kuchyně. Základ je ovšem rýže.

∠ *Stýkal jste se v dalších desetiletích s Vietnamci, kteří sem přijížděli?*

Oba mí kolegové se vrátili do Vietnamu, zůstal jsem tu jediný. S těmi, co přijeli po nás, jsem už téměř neměl styky. Na konci padesátých let jsem se seznámil s vietnamskými dětmi, které byly v dětském domově v Chrastavě, když jsem jim pomáhal jako tlumočnick při práci na nějakém filmu. (šlo o film *Mladí medvědáři* – pozn. KH) To ovšem nemělo žádné pokračování. Zlom nastal až po té, kdy sem na základě mezivládní dohody přijely desetitisíce vietnamských pracovníků. (Jednalo se o Dohodu o odborné přípravě a dalším zvyšování kvalifikace občanů VSR v čs. organizacích, uzavřenou roku 1979 a doplněnou v roce 1980 Smlouvou o dočasném zaměstnávání kvalifikovaných pracovníků VSR spojeném s další odbornou přípravou v čs. organizacích – pozn. KH)

∠ *Udržujete styky se svými kamarády ve Vietnamu? A s rodinou?*

Trochu ano, ale oni sem za mnou moc nechtějí jezdit. Je to daleko, je tu zima, a stojí to hodně peněz. Co se týče rodiny, ve Vietnamu už skoro nikoho nemám, jen jednu sestru a také dva bratry, kterým je přes sedmdesát let. Starší dříve studoval ve Francii a teď je profesorem, tuším, že učí matematiku. Byl ženatý, ale nemá děti. Psal jsem mu, aby se sem přijel v létě podívat. Společně bychom pak mohli jet do Kanady, kam se přestěhovali skoro všichni z naší rodiny. Sestra už nikam jet nechce.

∠ *Jste z početné rodiny. Co to znamená, když říkáte, že se skoro všichni přestěhovali do Kanady?*

Bylo nás devět sourozenců, já jsem nejstarší. V Kanadě bydlí dvě sestry a jeden bratr s rodinami. Dva sourozenci už nežijí. Do Kanady občas jezdím, pokud mám zrovna nějaké peníze. Víte, máme tam nějakých šedesát příbuzných, opravdu šedesát. Žijí ve francouzské části, v Montrealu a v Quebecu.

∠ *Víte, jak velká komunita Vietnamců v Kanadě žije?*

Nevím přesně, ale bude jich tam hodně. Mnoho bohatších vietnamských rodin už ostatně dnes neposílá své děti studovat do Francie, spíš právě do Kanady, i

proto, že to je méně drahé. V Kanadě mají dokonce své vietnamské televizní a rozhlasové vysílání.

∠ *Vaše rodina je tedy velmi rozvětvená. Zmínil jste se i o své dceři Lence...*

Mám dvě dcery. Lenka je zdravotně postižená, ale velmi hodná. Má navíc neuvěřitelnou paměť, představte si, že zná nazpaměť celou *Prodanou nevěstu!* Taky jsme ji naučili hrát karty, a hraje docela dobře. Ta druhá, Simona, absolvovala právnickou fakultu a teď pracuje jako soudkyně v Praze 4. Máme i vnoučata. S vnukem jsem kdysi chodíval na plavání, a taky jsme jezdili na hory. Rád jsem lyžoval na běžkách. Teď už nemůžu, je mi 82 let a mám křehčí kolena. Jsem po operaci, mám endoprotézu, tak můžu už jen sáňkovat.

∠ *Učil jste děti vietnamsky? Podíval se někdo z vašich potomků do Vietnamu?*

Ne, nikdo. Vietnamsky jsem je neučil, ten jazyk by tady moc nepoužili. Naopak jsem je učil francouzsky nebo anglicky. Ostatně francouzštinu vyučuji ještě dodneška, každý týden jako dobrovolník v akademii třetího věku, v domově Sue Ryder nedaleko našeho bydliště. Mám čtyři žáky, samé ženy. Působím tam už pět let, ale chodí jen samé ženy. Říkaly mi, že muži chodí jen na pivo a na karty. Zdá se, že ženské jsou zvědavé, mužští ne.

∠ *Říkal jste, že jste se tady v Československu moc nestýkal s Vietnamci. Od počátku devadesátých let tady ovšem žije už velká vietnamská komunita. Určitě jste si v ní našel i nové přátele, chodíte mezi ně, na tržnici Sapu...*

Občas tam zajdu. Dnes mne tu znají skoro všichni Vietnamci, také ke mně občas chodí, protože jim pomáhám s překlady... Jsem totiž jedním z Vietnamců, kteří mohou vykonávat práci soudního tlumočnicka... Jsem dokonce i soudním tlumočnickem z francouzštiny, a to určitě jako jediný Vietnamec tady. Někdy také čtu vietnamské časopisy, které tu vycházejí.

∠ *Děkujeme za rozhovor.*

Zpovídali Šárka Martínková, Eva Pechová a Petr Komers

Česká a slovenská vietnamistika

Ve školním roce 2005-2006 byl po třech letech znovu otevřen studijní obor vietnamistika při Ústavu Dálného východu filosofické fakulty UK v Praze. Do prvního ročníku bylo přijato 14 českých a 1 slovenský student, kteří všichni studují vietnamistiku jako doplňkovou specializaci oboru etnologie. Po několika letech se tak zdá, že obor – byť v redukované podobě – má nejbližší budoucnost zaručenou. Filosofická fakulta UK je (a byla) jediným místem v ČR (a předtím v Československu), kde se vietnamština vyučuje na vysokoškolské úrovni. Následující článek má být zprávou, jistě ne vyčerpávající, o vývoji tohoto zajímavého oboru, ale snažíme se v něm zmínit i o výuce a studiích vietnamštiny mimo půdu pražské university.

Průkopnická léta

Samotné počátky vietnamistiky na UK je ostatně nutno hledat jinde: v Orientálním ústavu ČSAV. Právě tam učinil první kroky v tomto směru

**První vietnamský lektor
Trần Xuân Đai**

odborný pracovník – sinolog PhDr. Josef Bartůšek. V průběhu 50. let dokonce pořídil několik překladů z vietnamské literatury do češtiny a byl autorem prvních skript vietnamštiny. Jazyk pak sám začal vyučovat na Státní jazykové škole v Praze. V roce 1959 se vedení Orientálního ústavu rozhodlo udělat první vážný krok k založení samostatného oboru vietnamistika vypsáním interní vědecké aspirantury od 1. 10. 1959. Byl do ní přijat čerstvý absolvent oboru koreanistika a dějiny Dálného východu na filosofické fakultě UK (1958) prom. fil. Ivo Vasiljev.

V letním semestru školního roku 1959-1960 byl otevřen první volný kurs

vietnamštiny na půdě FF UK, z velké části díky úsilí koreanisty doc. Aloise Pultra. Stalo se tak v rámci tehdejší katedry filologie a dějin Dálného východu.

Zájemce vyučoval posluchač 5. ročníku bohemistiky Dương Tát Từ, který je dnes ve Vietnamu známým překladatelem české literatury. Většinu posluchačů tohoto kursu tvořili studenti koreanistiky. Kurs navštěvoval i vědecký aspirant OÚ Ivo Vasiljev, jenž do té doby neměl učitele vietnamského jazyka. Vlastního pedagoga získal až v září 1960 – tehdy se ministerstvu školství podařilo získat vietnamského lektora, pana Trần Xuân Đàie z Vysoké školy pedagogické v Hanoji; ten však z organizačních důvodů nevyučoval, ale na základě dohody fakulty s Orientálním ústavem věnoval veškerý svůj čas intenzivní jazykové výuce I. Vasiljeva. V témže roce se zmíněná katedra FF UK sloučila s katedrou filologie a dějin Předního a Středního východu – tak vznikla katedra věd o zemích Asie a Afriky, jež pod tímto názvem fungovala až do roku 1989.

Samostatný obor

Vietnamistiku jako samostatný obor se **poprvé** podařilo otevřít v akademickém roce **1961-1962**. Ivo Vasiljev se stal externím vedoucím oboru, kde výuku zajišťoval společně s Trần Xuân Đàiem. Prvními pěti posluchači byli studenti 2. a 3. ročníku ruštiny, francouzštiny, ukrajinštiny, polštiny a čínštiny, již vietnamistiku studovali jakožto třetí obor. Mezi nimi i později známý mongolista a sinolog Jiří Šíma, který ovšem vietnamštinu právě z důvodu stáže v Mongolsku opustil už po prvním roce. Ve třetím ročníku se k vietnamistům pro změnu připojil talentovaný posluchač Komenského univerzity v Bratislavě Ján Múčka (1941-1994). On a Iva Zbořilová vzápětí přestoupili na vietnamštinu coby na první řádný studijní obor a studium zakončili v r. 1966 diplomovými pracemi.. Oba se posléze stali významnými překladateli vietnamské literatury do češtiny a slovenštiny. Studia vietnamistiky dokončili ještě další dva posluchači, jako třetí obor.

Mezitím, v roce 1964, Ivo Vasiljev obhájil kandidátskou disertační práci z oboru (o sinovietnamské slovní zásobě). Následně byl přijat jako vědecký pracovník do Orientálního ústavu, kde pracoval až do července 1971 – po stejnou dobu přitom přednášel a vedl obor na FF UK. V zimním semestru 1968-1969 vyučoval vietnamštině na universitě v britském Hullu. V letech 1963 a 1964-1965 měl navíc možnost absolvovat dva studijní pobyty přímo ve Vietnamu.

Podruhé se vietnamistika na FF UK otevřela ve školním roce **1967-1968**, a to v kombinaci vietnamština-francouzština, se dvěma posluchači: Karel Palek i Marie Tonnerová ukončili studium v r. 1974. Od školního roku 1968-1969 na katedře jako výměnný lektor působil Nguyễn Thanh Tùng. Na vyučování se už podílela také nová absolventka oboru Iva Klinderová-Zbořilová (úvod do dějin Vietnamu), která v akademickém roce 1968-1969 rovněž odjela na roční stáž do Vietnamu, na níž navázala několikaměsíční stáží v Kambodži. V letech 1972-1973 působil I. Klinderová v oddělení Vietnamu Akademie nauk SSSR (Академия наук СССР) v Moskvě a do Vietnamu i Kambodže se posléze opakovaně vracela na několikaměsíční, respektive – v případě Kambodže – krátkodobé pracovní pobyty ještě v letech 1977-1988.

V 70. letech měla organizační stránku oboru na starosti sinoložka a japanoložka PhDr. Věnceslava Hrdličková, CSc. **Potřetí** se nicméně obor otevřel až v roce **1975-1976**, opět v kombinaci vietnamština-francouzština. Bylo

Proslulý lektor a jazykovědec Nguyễn Phan Cảnh

přijato 7 posluchačů: Hana Křikavová, Dana Pokorná, Jiřina Pošová, Olga Šimová, Zuzana Vernerová, Antonín Šimka a Petr Kramář. Vietnamský jazyk a úvod do studia vyučoval vědecký aspirant lingvistiky na FF UK PhDr. Nguyễn Phan Cảnh. Později vyučovali jazyk také Vi Hồng Nhung-Nechybová (1976) a vědecký aspirant ČVUT, ing. Nguyễn Tùng (1977). Mezi roky 1975-1978 se externě podíleli na výuce rovněž PhDr. Iva Klinderová-Zbořilová, CSc. (dějiny) a PhDr. Ján Múčka, CSc. (literatura). V roce 1978 se z Vietnamu vrátil doktor Cảnh a byl jmenován vedoucím oboru. Z přijatých studentů dostudovali vietnamistiku jen H. Křikavová, J. Pošová a O. Šimová.

Od roku 1979 se ujala praxe posílat studenty oboru ve třetím ročníku na jazykové stáže na Fakultu vietnamštiny pro cizince při universitě v Hanoji. Právě v době tohoto ročního vaku, ve školním roce **1979-1980**, nastoupil

čtvrtý ročník oboru. Šlo o dvojborové studium, orientalistika-vietnamistika. Začínali čtyři žáci, dva po roce přešli na jiné obory. Stáž v Hanoji v r. 1982-1983 se nezapočítávala do studia – Dobromila Honková s Lucií Boháčkovou proto studium ukončily až v r. 1985, jen těsně před dalším ročníkem.

Popáté byla totiž vietnamistika otevřená již ve školním roce **1981-1982**, tentokrát v kombinaci s angličtinou. Protože předcházející skupina posluchačů

studium ještě neskončila, rozhodla se katedra posílit pedagogický sbor a přijala Ing. Nguyễn Thị Bình (cvičení z jazyka) a PhDr. Hanu Křikavovou (dějiny Vietnamu a praktický jazyk). V tomto roce začali na oboru prvně studovat i zahraniční posluchači: Gisa Schellhornová (NDR, v kombinaci s teorií hudby), Neda Donatová (Jugoslávie, v kombinaci s češtinou-němčinou) a Slawomir Polak (Polsko).

Ján Múčka (uprostřed) se spisovatelem Nguyễn Hồngem (vlevo)

aspirantka Štěpánka Růžičková-Handlová, zatímco Iva Klinderová-Zbořilová (jež v letech 1966-88 působila v Orientálním ústavu) a Ján Múčka (od r. 1970 v Slovenskej akademii vied) na oboru obhájili kandidátské disertační práce.

Existence oboru byla dlouho zajišťovaná pouze externími pracovníky a vietnamskými lektory. První interní pracovnící se v roce 1982 stala bývalá absolventka PhDr. Hana Křikavová. Na katedře však učila jen několik roků, následně začala pracovat jako soudní překladatelka a tlumočnice z vietnamštiny a francouzštiny (dodnes).

Z ročníku, jenž začal v roce 1981, absolvovalo v r. 1986 obor šest lidí – dosud nejvíc: Alice Talacková, Gisa Schellhornová, Slawomir Polak, Dana

Kloboučnicková a Štěpánka Kotačková a Petra Müllerová-Boušková - ta vzápětí nastoupila na obor jako asistentka, rok nato (1987) získala titul PhDr.

Při výuce jazyka si lektori z počátku připravovali přednášky sami s pomocí ruských a vietnamských odborných publikací. Učební pomůcku *Vietnamsko-česká konverzace* připravil v r. 1978 Nguyễn Tùng. Významná učební skripta, *Základy vietnamštiny* od PhDr. Nguyễn Phan Cánh, vydalo SPN v roce 1984.

Studentky O. Šimová a J. Pošová na brigádě (Hanoj 1979)

Mezitím Ústav pro etnografii a folkloristiku ČSAV na začátku 80. let přijal dva odborné pracovníky – PhDr. Františka Šitu, který se věnoval vietnamské etnofarmakologii (vydal cestopis *Pagoda na vonící řece*, 1987), a prom. fil. Iva Vasiljeva, CSc., pověřeného zpracováním etnických dějin vietnamského národa. Oba absolvovali četné studijní pobyty ve Vietnamu, zejména I. Vasiljev (v l. 1985 a 1986), jenž na základě těchto studií v roce 1986 dokončil knihu odborných esejů *Za dědictvím starých Vietů* – ta ovšem vyšla až o 13 let později...

Vietnamistika po roce 1989

V roce 1993 se katedra věd o zemích Asie a Afriky na základě regionálních a kulturních hledisek rozdělila do čtyř samostatných orientalistických ústavů. Obor vietnamistika se tak logicky stal součástí nově vzniklého Ústavu Dálného východu, kam organizačně patří dodnes. Už v roce 1990 byla vedoucí oboru jmenována PhDr. Petra Müllerová, která se po čtyřech letech vyučování češtiny na Vysoké škole cizích jazyků v Hanoji vrátila do Čech. Na místě vedoucí pak pracovala až do října 2002, kdy ji nahradila její kolegyně PhDr. Lucie Hlavatá-Boháčková (na katedře vyučovala externě od roku 1992, interně od r. 1997).

Ve školním roce **1990-1991** bylo na obor (v rámci dvojborového studia) přijato šest děvčat, zdárně jej v roce 1996 zakončily čtyři z nich: Bohdana Běhalová a Jana Zajícová (v kombinaci s politologií); Petra Rogersová-Adámková a Eva Zvarová-Múčková (v kombinaci s angličtinou). Dcera významného slovenského vietnamisty Jána Múčky však v Praze získala jen bakalářský titul, a magisterské studium dokončila přímo až v Hanoji. Také všechny jmenované studentky absolvovaly (v průběhu roku 1995) obvyklou stáž ve Vietnamu, na hanojské Universitě společenských a humanitních studií. Jana Zajícová vzápětí, v letech 1996-2001, pracovala jako sekretářka velvyslance na ambasádě České republiky v Hanoji. Eva Zvarová se mezitím vdala za ruského vietnamistu Antošenka (a přijala jeho příjmení). V současnosti žije v jižním Vietnamu, kde pokračuje v překladatelské a publicistické činnosti.

V r. **1996** na vietnamistiku nastoupilo sedm studentů, tři z nich v kombinaci s jiným oborem (etnologií či sociologií), čtyři pak byli přijati na jednooborové studium (vietnamistika byla unikátně vypsána jako pětileté bakalářské studium). K nim se posléze připojil ještě student sociologie, Jiří Kocourek. Další nestandardní situace nastala v roce 1999, kdy z této skupiny, po roční stáži ve Vietnamu v r. 1998-1999, zůstal na oboru právě jen tento student, jenž v témže roce i obhájil bakalářskou práci. Několik studentů však pokračovalo na druhém oboru. V r. 2001 ukončil J. Kocourek i magisterská studia vietnamistiky v kombinaci se svým původním oborem, sociologií. Ve své současné práci skloubil znalosti z obou specializací a mj. se zabývá integrací Vietnamců v ČR a mezikulturní problematikou jako lektor a autor, občas překládá z vietnamštiny.

Z hlediska oboru byl výrazně úspěšnější ročník, který začal v r. **1998**. Nastoupilo do něj sedm studentů, k nimž se brzy přidala japanoložka Petra Karlová. Na stáž do Hanoje (2000-2001) už odletělo jen šest žáků. Tři studenti byli jednooboroví (Eva Melicharová, Petra Karlová, Petr Komers), tři dvojboroví (Lukáš Sluka a Petr Šimeček v kombinaci s politologií, Mária Strašáková se sociologií). Po návratu ze stáže všichni úspěšně složili bakalářské zkoušky. Eva Pechová-Melicharová poslední roky studia strávila prací na velvyslanectví ČR v Hanoji jako sekretářka velvyslance. Sluka a Komers se v r. 2002 do Vietnamu vrátili na druhý studijní pobyt. V r. 2004 obhájili diplomové práce na oboru E. Pechová, M. Strašáková, P. Karlová a P. Komers; zatímco P. Šimeček svou práci píše na politologii, ale jihovýchodní Asii

zatím zůstal věrný (přeorientoval se na thajštinu a pracuje jako turistický průvodce v Thajsku).

V roce **2000** bylo na vietnamistiku přijato sedm studentů, ale už po prvním ročníku zůstali jen dva (Kateřina Nováková a Ján Ičo). V r. 2002 oba odletěli na roční stáž do Vietnamu. Právě v té době (jaro 2003) se, díky vyšší koncentraci českých vietnamistů pobývajících ve VSR, zrodila myšlenka založit Klub Hanoi. V létě byly spuštěny internetové stránky www.klubhanoi.cz. Kateřina Nováková (nyní už Frydryšková) a Ján Ičo složili bakalářské zkoušky v r. 2004. Z důvodu organizačních změn a transformace vietnamistiky (jež vyústily do současné podoby oboru jako specializace etnologie) dokončili oba studenti i magisterské studium v podstatě současně se svými staršími kolegy, ještě v témže roce.

Vedle Lucie Hlavaté a Petry Müllerové vyučovaly na vietnamistice na přelomu století dvě vietnamské lektorky: Phùng Thị Phương Hiền (1999-2000), doktorandka na katedře pedagogiky FF UK, a Trương Thị Phương Mai (2000-2004), inženýrka, jež vystudovala elektroniku na jaderné a fyzikálně-inženýrské fakultě ČVUT. Obě zastupovaly v té době nepřítomnou Bình Slavickou.

Po problémech s akreditací se obor nakonec podařilo (i díky tehdejší ředitelce ÚDV, doc. Olze Lomové) zachránit alespoň v podobě přidružené specializace etnologie. Ve školním roce **2005-2006** na tento staronový obor nastoupilo do

Studenti současného prvního ročníku

bakalářského programu bezprecedentních 15 studentů. Po hrozbě, že vietnamistika zanikne úplně, to je možné označit za značný úspěch a snad i první krok směrem k znovuoživení vietnamistiky coby samostatného oboru – to ovšem, zdá se, závisí hlavně na možnosti získat vyučujícího-docenta.

Po roce 2004 vede obor dále PhDr. Lucie Hlavatá, lektorka ing. Bình Slavická vyučuje jazyk. Na výuce se podílejí i tři doktorandi: Petra Karlová (doktorandka od r. 2001; píše práci z historie japonsko-vietnamských vztahů), Ján Ičo (od r. 2004; nejstarší vietnamská literatura) a Mária Strašáková (od 2005; moderní vietnamská

literatura). Petra Karlová je od února t. r. zaměstnána na poloviční úvazek v Orientálním ústavu AV jako japanoložka-vietnamistka.

V posledních deseti letech se podařilo rozšířit sbírku použitelných učebních materiálů o tři tituly, z nichž dva vyšly v nakl. Karolinum shodně v r. 1997: šlo o skripta Petry Müllerové *Việt Nam - Những điều bổ ích và lí thú* (O Vietnamu poučně a zajímavě), složená z vybraných textů o vietnamské kultuře a významných památkách, a o *Vietnamskou čítanku 1.-Tập đọc tiếng Việt 1.* od Nguyễn Thị Bình-Slavické, jež nabízí spíše praktické texty s komentáři ke gramatickým jevům a slovíčky. Za skutečnou učebnici jazyka se dá však považovat až *Praktická vietnamština-Tiếng Việt thực hành* (nakl. Fortuna 2003), společné dílo Bình Slavické a Lucie Hlavaté, k němuž později vyšla i zvuková nahrávka na CD.

Vietnamština mimo filosofickou fakultu UK

Vietnamštinu na vysokoškolské úrovni vystudovalo taktéž několik našinců v zahraničí. Mezi nimi známý vietnamista Maxmilián Konečný, který začal studovat vietnamštinu jako samouk při výuce češtiny pro občany VSR. V době svého prvního služebního pobytu na lektorátě českého jazyka při Vysoké škole cizích jazyků v Hanoji se r. 1978 zapsal na fakultu vietnamistiky Hanojské university, kde zakončil studia r. 1981 státní závěrečnou zkouškou a obhajobou diplomové práce o vietnamské syntaxi. Vedle Evy Múčkové je tak jediný, kdo vystudoval vietnamštinu na universitě přímo ve Vietnamu. Druhý služební pobyt absolvoval M. Konečný na Vysoké škole cizích jazyků v r. 1985-1991 (v letech 1988-1990 spolu s P. Müllerovou). V současnosti učí angličtinu na základní škole, sporadicky tlumočí z vietnamštiny pro státní orgány.

Samostatně se vietnamštinou zabýval také Slovák Michal Semotam, který na přelomu tisíciletí absolvoval stáž v Hanoji. Semotam je autorem *Malého vietnamsko-českého slovníku* (vyd. vlastním nákladem v r. 2000).

Vietnamštinu vystudovalo i několik osob na moskevské universitě pro diplomaty MGIMO (Московский государственный институт международных отношений – Moskevský státní institut mezinárodních vztahů), vesměs v rámci oboru „mezinárodní vztahy se zaměřením na indočínské země“. V 60. letech tam absolvovali František Kán, Rudolf Šmíd a Miloš Frebort, v letech 1975-1981 Karel Strašák a Jiří Vataha, v 80. letech pak Lubomír Frebort a na

přelomu 80. a 90. let Igor Vancl. Součástí studií byly obvykle i delší jazykové stáže ve Vietnamu. Absolventi MGIMO obvykle nacházeli uplatnění přímo v diplomatických službách, K. Strašák, L. Frebort a J. Vataha i přímo na československém, resp. českém velvyslanectví v Hanoji - posledně jmenovaný byl českým konzulem nedávno, v letech 2003-2005. Lubomír Frebort pro změnu v l. 1993-1996 vedl české velvyslanectví jako chargé d'affaires a.i., nyní pracuje na odboru Asie ministerstva zahraničních věcí.

V Praze se vietnamština vyučovala též mimo universitní půdu, a to v kursech Státní jazykové školy (dnes Jazyková škola hl. m. Prahy). V roce 1974-1979 tu kursy vedl Karel Palek, v letech 1983-1987 Petra Müllerová-Boušková, v letech 1987-1988 a 1999-2001 potom Lucie Hlavatá-Boháčková. Zřejmě jen žáci ročníku započatého r. 1983 se vydrželi učit jazyk více než dva roky.

Perspektivy

Navzdory své téměř 50leté existenci zůstávají vietnamistická studia v naší zemi dodnes relativně mladým odvětvím dálněvýchodního bádání. Nejdůležitější líhni vietnamistů je rozhodně filosofická fakulta UK. Třebaže však ze všech devíti ročníků oboru vietnamistika na pražské fakultě vzešel vždy alespoň jeden absolvent a několik jednotlivců obhájilo i vědeckou aspiranturu a v minulosti i dnes se věnovali/věnují výzkumu či překladatelské činnosti (jako průkopníci oboru Vasiljev, Klinderová-Zbořilová, Múčka), objem uskutečněného bádání, překladů a vůbec vykonané práce se v porovnání s některými jinými orientalistickými obory jeví spíše malý. Na universitě sice obor nadále přežívá, v Orientálním ústavu ČSAV však nepůsobí na plný úvazek už dlouho žádný specialista na Vietnam, ani na Indočínu, ba – s výjimkou barmanisty Jana Bečky – ani na jinou z oblastí celé jihovýchodní Asie. To je dost žalostný fakt.

Kulturně-dějinná mapa Vietnamu je pro nás dál posetá bílými místy, a to i proto, že vietnamistů je jednoduše málo. Také společenská poptávka po odbornících s tímto zaměřením je spíše mizivá; díky fenoménu vietnamské komunity v ČR však v posledních letech nasměrovalo několik vystudovaných vietnamistů své aktivity vstříc mezikulturním vztahům uvnitř naší společnosti. Ti, kteří v oboru pokračují – nebo alespoň nějaký čas pokračovali - na vědecké úrovni, se zatím dají na prstech spočítat. Současný počet doktorandů při oboru a počet nedávno

přijatých studentů však můžeme přeci jen označit za v jistém smyslu nadějný. Snad tento pozitivní trend na Ústavu Dálného východu vydrží co nejdéle.

Zpracovali Ján Ičo a Petr Komers

(Autoři děkují všem, již ochotně pomohli s doplněním a upřesněním četných detailů: Ivu Vasiljevovi, Ivě Klinderové, Haně Srstkové, Lucii Hlavaté, Maxmiliánu Konečnému, Jiřímu Vatahovi, Lubomíru Frebortovi, Janě Zajícové, Karlu Kučerovi, Jiřímu Kocourkovi ad.)

Seznam odborných prací z oboru

1964

– Vasiljev, I.: *Příspěvky ke studiu sinovietnamské slovní zásoby* (DIS)

1966

– Múčka, J.: *Vietnamská klasická rodina* (DP)

– Zbořilová, I.: *Phan Boi Chau, názorový vývoj* (DP)

1974

– Palek K.: *K otázce funkce tzv. klasifikátorů v moderní vietnamštině* (DP)

– Tonnerová, M.: (DP o národnostní menšině Meo – název se nám nepodařilo zjistit)

1981

– Klinderová, I.: *Vietnam 1945-1956* (DIS; v r. 1981 vydáno tiskem v interní řadě *Problémy soudobého vývoje Číny* vydávané OÚ ČSAV)

– Křikavová, H.: *Studie o slovosledu preverbálních částic v moderní vietnamštině* (DP)

– Pošová, J.: *Vývoj francouzsko-vietnamských vztahů v letech 1965-1973* (DP)

– Šimová, O.: *Popis čtyřslabičných idiomů v současné vietnamštině a sestavení příslušného vietnamsko- českého slovníku* (DP)

1985

– Boháčková, L.: *Kulturní politika Komunistické strany Vietnamu* (DP)

– Honková, D.: *Vietnamský mytologický systém* (DP)

1986

– Kloboučnicková, D.: *Současná vietnamská historiografie o nekolonialismu v jižním Vietnamu v letech 1954—1975* (DP)

– Kotačková, Š.: *Současná vietnamská historiografie o národně osvobozené boji vietnamského lidu v letech 1945—1954.* (DP)

– Müllerová, P.: *Strukturální změny v ekonomice socialistického Vietnamu—člena RVHP (1975—1984)* (DP)

- Polak, S.: *Chronologie vývoje VDR a VSR (1945—1984) především na základě vietnamských pramenů* (DP)
- Schellhorn, G.: *Sociokomunikativní procesy v Jižním Vietnamu za amer. neokolonialismu a jejich odraz v nár. vývoji hudby* (DP)
- Talacková, A.: *Proces latinisace vietnamského písma* (DP)

1996

- Běhalová, B.: *Vietnamská společnost od konce 70. let do poloviny 90. let – její vývoj v procesu reform* (DP)
- Rogersová, P.: *Národnostní menšina Thai - vzájemné vztahy jejich podskupin a postavení celé skupiny v rámci národnostní politiky VSR* (DP)
- Zajícová, J.: *Kořeny a plody Pol Potova politického experimentu* (DP)
- Zvarová, E.: *Obraz vidieka vo vietnamskej poviedkovej tvorbe (1920—1945)* (BP)

1999

- Kocourek, J.: *Osobní zájmena a substantiva příbuzenských opozic ve vietnamštině* (BP)

2001

- Kocourek, J.: *Historie příchodu a působení příslušníků vietnamské národnosti na území ČSR (resp. ČSSR) v letech 1950 až 1975* (DP)
- Komers, P.: *Nguyen Binh a vietnamská básnická tradice* (BP)
- Pechová, E.: *Vietnamská vesnice skrze texty lidových písní* (BP)
- Sluka, L.: *Reformy doi moi ve VSR v letech 1986-1990* (BP)

2002

- Strašáková, M.: *Nástin historického vývoje keramiky ve Vietnamu* (BP)
- Šimeček, P.: *Vietnamsko-thajské vztahy mezi lety 1975-1997* (BP)

2004

- Ičo, J.: *Najstarší budhizmus vo Vietname* (BP)
- Nováková, K.: *Vývoj vzdělání ve Vietnamu od počátků do současnosti* (BP)
- Pechová, E.: *Novoroční obřady a zvyky v současném Vietnamu* (DP)
- Strašáková, M.: *Postavení ženy ve vietnamské společnosti v období 11.-19. st.* (DP)
- Karlová, P.: *Vztahy Vietnamu a Japonska za 2. sv. války* (DP)
- Komers, P.: *Hmongové – národnostní menšina ve Vietnamu, v JV Asii, ve světě* (DP)
- Ičo, J.: *Budhizmus vo Vietname v období formovania štátu* (DP)
- Nováková, K.: *Projevy konfucianismu ve vietnamské společnosti od 11. st.* (DP)

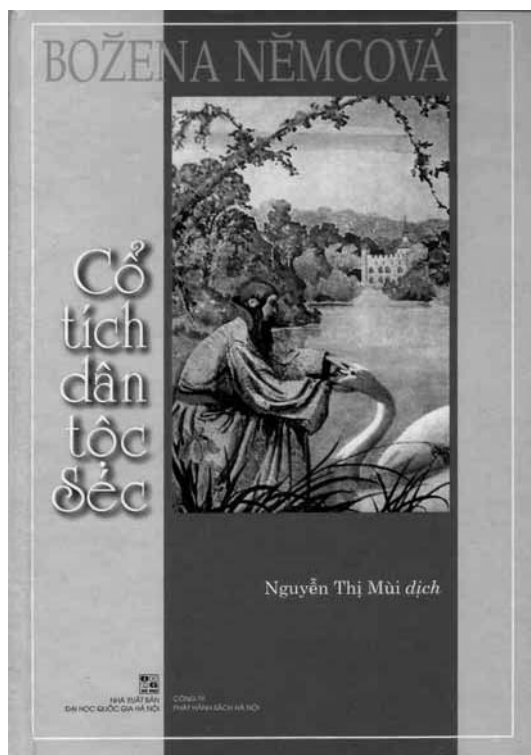
Zkratky: DIS – disertační práce, DP – diplomová práce, BP – bakalářská práce

Božena Němcová Cổ tích dân tộc Séc

*Před několika týdny byla v Nakladatelství státní univerzity v Hanoji (Nhà xuất bản đại học quốc gia Hà nội) vydána kniha překladů pohádek Boženy Němcové, nazvaná **Cổ tích dân tộc Séc** (České národní pohádky). Je to vůbec poprvé, co se vietnamští čtenáři setkávají s dílem této české klasičky. Svazek obsahuje 18 vybraných pohádek, které přeložila paní Nguyễn Thị Mùi. Předmluvu napsal a o redakci textu se postaral Phạm Thành Hưng. Kniha byla vydána i díky podpoře Ministerstva kultury ČR. Nabízíme našim vietnamským čtenářům překlad pohádky **O kocouru, kohoutu a kose**.*

*Cách đây mấy tuần, Nhà xuất bản đại học quốc gia Hà nội xuất bản một quyển của tác giả Séc Božena Němcová (1820-1861). Quyển ấy mang tên **Cổ tích dân tộc Séc**. Lần đầu tiên, các độc giả Việt Nam có dịp làm quen với tác phẩm của nữ văn sĩ Séc cổ điển đó. Cuốn bao gồm 18 truyện cổ tích dân tộc do phiên dịch Nguyễn Thị Mùi dịch. Phạm Thành Hưng hiệu đính và viết lời giới thiệu tác giả với người Việt Nam. Sách được xuất bản với sự giúp đỡ của Bộ Văn hoá Cộng hoà Séc. Chúng tôi mời các bạn VN đọc một truyện bà Němcová dịch sang tiếng Việt.*

Con mèo, con gà và cái lưới hái

Một ông bố rất nghèo nhưng lại có tới ba con trai. Cậu lớn nhất tên là Mac-tin, cậu thứ hai - Ma-chây và cậu bé nhất là Mi-khan. Cả ba đều to lớn, vạm vỡ. Đến một ngày, ông bố trở bệnh, tới phút lâm chung. Ông cho gọi cả ba con lại và nói:

„Các con biết đấy, bố không có của cải gì ngoài túp lều, con mèo, con gà trống và cái lưới hái. Các con hãy sống trong căn nhà này và mỗi con hãy nhận một trong ba thứ đó. Đừng có tranh giành, cãi cọ nhau, hãy biết thương yêu nhau, ông Trời sẽ phù hộ cho các con.“

Nói xong, ông tắt thở.

Sau khi chôn cất bố, mấy anh em chia nhau tài sản. Mac-tin lấy lưới hái, vì biết sử dụng nó, Ma-chây lấy con gà trống và Mi-khan nhận con mèo.

„Các em ơi, - Mac-tin nói, - chúng ta không thể ở đây được, như thế sẽ chết đói. Các em hãy ở nhà và tự tìm cách sinh nhai, còn anh, anh sẽ cùng lưới hái ra đi.“

Anh em thương yêu nhau, ai muốn gì thì người kia cũng mong như thế, nên hai em không phản đối ý kiến của anh.

Mac-tin cầm lưới hái, ra đi. Chàng đi mãi, đi mãi, nhưng không xin được việc ở đâu cả. Cuối cùng, chàng đến một nước mà dân chúng ở đấy quá ngu ngờ. Khi đến thành phố, chàng gặp một người và người này hỏi anh cầm cái gì trong tay.

„Tôi cầm lưới hái.“ Mac-tin đáp.

„Để làm gì?“

„Để cắt cỏ.“

„Cái này nó ăn cỏ à? Thế thì tuyệt lắm, chúng tôi ở đây toàn rút cỏ bằng tay, vất vả lắm. Nếu anh đem nó đến chỗ vua chúng tôi, chắc chắn anh sẽ được thưởng hậu hĩnh đấy.“

„Sao lại không nhỉ, tôi sẽ làm như vậy.“

Người đó dẫn anh đến đức vua. Nhà vua rất ngạc nhiên vì cái dụng cụ đó và bảo Mac-tin hãy ra cánh đồng cắt cỏ. Mac-tin đi và rất nhiều khán giả đi theo. Mac-tin thông minh, anh cắm cái hái xuống đất trong bãi cỏ, dặn gia nhân đến trưa nhớ mang bữa ăn cho hai người, rồi đuổi hết đám khán giả đi. Đến trưa, gia nhân mang hai suất cơm đến, họ ngạc nhiên vì thấy một phần đồng cỏ đã được cắt xong.

„Cái thứ ăn cỏ của anh cũng sẽ ăn trưa à?“ Mọi người hỏi Mac-tin.

„Đã làm thì phải ăn chứ. Nhưng bây giờ thì đi hết đi, để chúng tôi ở đây một mình.“

Đám gia nhân đi rồi, Mac-tin ăn hết cả hai suất cơm.

„Mình sáng ý thật, đã đòi hai xuất cơm, nếu chỉ có một xuất thì ăn chưa đủ no.“

Ngày ngày anh vác lưỡi hái đi cắt cỏ, và chẳng mấy chốc anh đã cắt sạch mấy cánh đồng. Xong việc, anh đến chỗ vua để nhận tiền, cái hái mang trên vai.

„Cái thứ ăn cỏ kia nó tụt nghiền cỏ à?“ Vua hỏi anh.

„Thưa đức vua, đúng vậy.“ Anh đáp.

„Anh có để lại nó cho ta và lấy một nghìn đồng vàng không?“

„Nó đáng giá nhiều hơn, nhưng tôi để lại với giá ấy cũng được.“ Anh nói thế rồi để lại cái hái, lấy tiền, đi về nhà. Nhà vua cho dựng cái hái trong phòng để nó không bị quấy rầy. Sang năm sau, cỏ lại mọc đầy và đến lúc phải cắt. Vua ra lệnh mang cái hái ra đồng. Mọi người rùng rình mang nó ra, cắm nó xuống đất rồi bỏ đi hết, vì nghĩ lưỡi hái không thích có ai nhìn mình. Đến trưa, họ mang cơm ra và nóng lòng xem đã cắt được bao nhiêu cỏ. Nhưng cái hái vẫn nằm nguyên chỗ cũ, khiến họ rất ngạc nhiên. Họ để cơm ở đấy và về báo lại với vua.

„Thế mà ngay nửa ngày đầu, khi người ấy đến đây, đã cắt được bao nhiêu là cỏ, sao bây giờ nó lại không chịu làm?“ Vua nghĩ và lắc đầu. Đến chiều, gia nhân đến và lại tâu vua rằng cái hái không động gì đến bữa ăn lẫn cả bãi cỏ.

„Thế thì nó bị bỏ bùa rồi, - Vua nói - cho nó hai mươi roi, và nếu không làm tiếp thì chôn nó xuống.“

Theo lệnh vua, một cái ghế được mang ra đồng, cái hái bị đặt lên và nhận hai mươi cái roi. Cái hái sau mỗi roi đều nảy lên, có lúc nó xoẹt qua mũi ai quá tò mò. „Anh ta bỏ bùa cho nó rồi. – Mọi người kêu lên, - đem chôn nó đi!“ Nói là làm, dân chúng chôn cái hái xuống đất và lại rút cỏ bằng tay như trước.

Trong khi nhà vua và thần dân đất nước ngù ngò đang lúng túng với cái lưỡi hái thì mấy anh em Mac-tin có đủ tiền ăn và cầu nguyện cho cha. Họ biết ơn cha đã để lại một tài sản đáng giá như vậy. Một thời gian sau, tiền đã cạn, Ma-chây nói:

„Bây giờ đến lượt em đi với con gà trống, may ra cũng đắt hàng như cái hái.“

„Em hãy đi thật xa, ở nơi nào người ta còn ngốc nghếch, ở Séc chắc không bán được đất đâu.“ Mac-tin khuyên.

Ma-chây mang theo của thừa kế và lên đường. Anh lại đến một thành phố và gặp một người đàn ông.

„Anh ôm cái gì vậy?“ Ông ta hỏi.

„Tôi mang con gà trống.“ Ma-chây trả lời.

„Ở đây chúng tôi không có nhiều loại chim này đâu, mà nó để làm gì?“

„Con chim này đem đến một ngày mới.“

„Thế thì cũng kỳ diệu đấy chứ! Chúng tôi cứ phải hàng ngày tiến ngày lên cái đỉnh kia kia, rồi sáng hôm sau lại phải đi đón ngày mới, phiền phức lắm. Nếu con chim này có khả năng ấy thì vua của chúng tôi sẽ trả mấy nghìn đồng tiền.“

„Có thể kiểm tra được mà.“ Ma-chây nói và cùng người đàn ông đi đến gặp vua.

„Thưa đức vua, người này có con chim gọi ngày mới đến và khi nó đi ngủ thì ngày cũng đi ngủ.“

„Thế thì nó là vô giá, nếu đúng như nhà người nói.“

„Thưa đức vua, điều này có thể kiểm tra được.“

Họ cho con gà vào cái lồng vàng và nó thích thú vì có nơi cư ngụ. Chả mấy chốc ngày qua đi mà chẳng cần ai đưa tiễn. Vua rất thích và nóng lòng mong đến sáng hôm sau. Nửa đêm, họ thức dậy và chú ý theo dõi xem con gà gọi ngày mới về như thế nào. Một giờ trôi qua, hai giờ trôi qua vẫn không thấy gì. Nhưng chỉ lát sau, con gà cất tiếng gáy. Mọi người giật mình vì giọng ca lạ lùng. Rồi ba giờ, con gà lại gáy, gáy tiếp lúc bốn giờ cho đến lúc tảng sáng. Khi vua nhận ra rằng con gà này thực sự đã gọi được ngày mới đến, vua ra lệnh lấy trong kho ra năm nghìn đồng tiền cho Ma-chây. Ma-chây nhận tiền, được thết cơm no rượu say, rồi cảm ơn vua và về nhà.

Hai anh em ở nhà mừng rỡ đón Ma-chây về và họ lại có tiền dùng trong một thời gian. Do họ không biết tằn tiện, tiền hao đi nhanh chóng. Khi sắp cạn, Mi-khan nói: „Bây giờ em sẽ lên đường đi tìm vận may. Biết đâu em cũng được trả hậu hĩnh về con mèo như các anh.“

Hai người anh khuyên em nên đi thật xa, ở đâu con người còn ngốc nghếch, chứ ở Séc thì khó lừa lắm. Mi-khan đi đã nhiều, rồi đến một đất nước mà anh không hiểu tiếng nói của họ. Nhưng trước khi vào kinh thành, anh đã

học được chút ít tiếng của họ nên có thể nói chuyện được. Anh lại gặp một người, ông ta hỏi anh có cái gì trong túi.

„Con mèo.“ Mi-khan trả lời và chìa con mèo ra.

„Con vật gì lạ thế, dùng nó để làm gì?“

„Nó bắt chuột, trong nhà có bao nhiêu chuột thì nó bắt tất.“

„Thế thì anh hãy bỏ nó vào túi và đi gặp vua ngay! Trong lâu đài chúng tôi có biết bao nhiêu là chuột. Chúng chỉ còn thiếu chưa chạy trên ngai vàng nữa thôi. Đức vua thì không tiếc tiền nếu có ai đuổi chúng ra khỏi lâu đài.“

„Thế thì dễ thôi!“ Mi-khan đáp, nhét con mèo vào túi rồi vội vã đến gặp vua.

Khi đến gặp vua, người đàn ông nói:

„Thưa đức vua, người này có con mèo, chuyên đi bắt chuột, và nếu đức vua muốn có nó, anh ta có thể bán lại.“

„Nếu đúng như vậy thì ta sẽ mua.“

Thưa đức vua, xin người cho biết ở đâu có nhiều chuột nhất, rồi bệ hạ sẽ thấy con mèo này biết bắt như thế nào.“

Mọi người dẫn Mi-khan vào phòng có nhiều chuột nhất, chúng chạy lú lú quanh chân. Mi-khan mở túi, con mèo nhảy xổ ra ngoài và bắt đầu cuộc rượt đuổi lũ chuột. Nhà vua vô cùng mừng rỡ, ra lệnh trả cho Mi-khan mười nghìn đồng tiền vàng. Mi-khan vui mừng không kém. Anh nhận tiền, vui vẻ ra về. Hai ngày sau, nhà vua chợt nghĩ con mèo kia sẽ ăn gì sau khi chuột chết hết. Không ai trả lời được, mà Mi-khan thì đi mất rồi. Nhà vua ra lệnh cho một người lên ngựa đuổi theo Mi-khan.

Lúc ấy, Mi-khan đang thong dong trên đường. Đến ngày thứ tư, anh thấy phía sau mình có một người trên mình ngựa đang gọi theo nên anh đứng lại. Người đó đến nơi và hỏi Mi-khan lúc thì bằng tiếng Đức, lúc bần tiếng Séc, Mi-khan không hiểu nổi, nên hỏi lại bằng tiếng Đức: „Was?“

Vừa nghe câu hỏi đó, anh chàng kỵ sĩ nghĩ rằng đã nhận được câu trả lời ngắn gọn, bèn quay đầu, phóng đi nhanh như bị gió cuốn. Mi-khan nghĩ „tay này điên rồi“, và lại vui vẻ đi tiếp.

Vừa mệt mỏi, quần áo bụi bặm, chàng kỵ sĩ xuống ngựa và đến gặp vua ngay báo tin:

„Thưa đức vua, một tin buồn, sau khi con mèo làm thịt hết lũ chuột, nó sẽ làm thịt chúng ta.“

„Ai nói vậy?“ Nhà vua hoảng hốt hỏi lại.

„Cái anh chàng đã bán con mèo cho chúng ta. Trên đường, thần đuổi kịp anh ta và hỏi con mèo sẽ ăn gì sau khi ăn hết lũ chuột thì anh ta bảo: „Vás!“

Ngay lập tức, nhà vua cho triệu tập một hội đồng để bàn cách xử trí với con mèo. Sau hồi lâu bàn bạc, họ ra quyết định giam nó trong phòng, có hai trạm gác. Một vị tướng nhận lệnh bố trí ngay bốn người lính đứng cầm đứng gác. Mỗi góc một lính đứng canh một ngày, một đêm, anh nào cũng run như cày sậy mỗi khi nghe thấy tiếng động trong phòng. Đến đêm hôm sau trong phòng hoàn toàn yên tĩnh, vì mèo đã bắt hết toàn bộ lũ chuột. Sáng ra, khi trong phòng vẫn yên ắng, người lính gác bên cửa sổ lấy làm hồ nghi, không biết sự thể ra sao... Anh ta lấy hết can đảm và ngó vào trong phòng. Thật là không may! đúng lúc con mèo đang ngồi trên cửa sổ, vừa nhìn thấy cái cầm râu và cái mũ lông xù xì của anh lính, nó giật mình, nhảy vọt khỏi cửa sổ. Anh lính thứ hai nghe thấy tiếng động vội chạy lại xem thì nhìn thấy anh lính kia nằm ngửa, bộ râu vểnh lên. Anh chạy vọt vào lâu đài, kêu to: „Thưa đức vua, nguy rồi. Con mèo kia thoát ra khỏi phòng và nó cắn anh bạn của tôi đứng bên cửa sổ. Có Trời mà biết bây giờ nó đang chạy ở đâu và giết chết mấy người rồi. Trời ơi, đúng là thảm họa!“

Ngay lập tức các nhà đều phải đóng cửa kín mít. Ai cũng chạy trốn hết. Vua bèn ra lệnh cho một trung đoàn những người đứng cầm, nai nịt, trang bị đến tận răng, đi tấn công con mèo. Mọi việc được tiến hành đúng lệnh, nhưng ba ngày tìm kiếm, họ vẫn không thấy tung tích con mèo đâu.

Còn riêng mấy anh em nọ thì vẫn sống vui vẻ, vô tư. Nhờ có tiền làm vốn, họ đã biết làm ăn bằng nhiều cách tốt hơn, vì biết rằng bây giờ không còn gì để đi kiếm tiền nữa. Thỉnh thoảng khi ngồi với nhau, họ lại cười vui vẻ, kể lại chuyện những người ngốc nghếch mà họ gặp trong đời.

Hồ Xuân Hương básnířka přelomu 18. a 19. století

Jméno této autorky nechybí v žádných, byť sebestručnějších dějinách vietnamské literatury. A přece, její dílo představuje velmi neobvyklou klasiku. Třebaže psala i v čínštině, proslula hlavně svými vietnamskými verši, psanými v tzv. jižních znacích. Zachovalo se okolo 50 básniček, některé dodnes umějí mnozí Vietnamci recitovat nazpaměť. Hồ Xuân Hương je zcela nenapodobitelná: její poezie svědčí o výtečném zvládnutí klasických básnických forem, i o znalosti lidové poezie. Její jazyk je vytříbený a sdělný zároveň. Popularita básnířky ale vyplývá zejména z jejího osobitého pojetí básnické virtuozity: na první pohled jsou její básničky jen poetickým popisem přírodních scénérií a oslavou předmětů z každodenního lidského života, ve skutečnosti se však za nimi skrývá celá řada narážek, často lechtivých. Křehké dvojsmysly dodávají poezii Hồ Xuân Hương velmi jemný zábavný podtext. Český překlad jejího díla, který by měl v letošním roce vyjít u nakladatelství DharmaGaia, se pokusí vůbec prvně tuto autorku představit českým čtenářům. Následující ukázky jsou z chystané knížky.

Pozvání na betel

Oříšek malý v betelu, z nějž čiší vůně nemilá
Dá Xuan Huong ráda ti Sama to bago balila
Jestli chce osud spojit nás, ať tedy pěkně zčervená
Nechť není jak list zelené ani jak vápno do bíla

Mời tràu

Quả cau nhỏ nhỏ miếng tràu hôi
Này của Xuân Hương mới quệt rồi
Có phải duyên nhau thì thăm lại
Đừng xanh như lá, bạc như vôi!

Žvýkání betele je rozšířeno v mnoha zemích jižní a jihovýchodní Asie a ve vietnamské kultuře se k němu váže řada symbolických významů. Sousto (bago) se připravuje tak, že se na betelový list rozetře vápno a přidá se arekový oříšek – pak se list zabalí a přežvykuje.

Navzdory barvě vápna i listu jsou pak sliny výrazně červené. Ve vietnamské tradici je arekový oříšek chápán jako symbol mužského pohlaví, zatímco betel ženského. Spojení obou prvků potom odpovídá uzavření manželského svazku. Červená barva je přitom rovněž barvou svatební.

Na houpačce

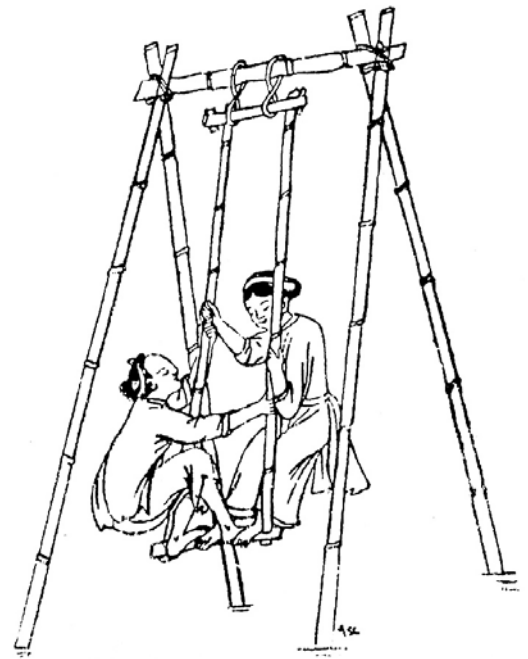
Hold patří tomu, kdo sem zatlouk' čtyři kůly
 Jedni se houpou, druhí zrakem spočinuli
 Chlapec se v bedrech prohne, nohy napíná
 V půvabném záklonu hrud' vypne dívčina
 A čtyři cípy kalhot vlají po větru
 Dva páry nohou spolu spletou se v tom reji
 Znáte ta jara, tuhle svůdnou jarní hru?

Pak kůly vytáhnou a díry ladem zejí.

Đánh đu

Bốn cột khen ai khéo khéo trông,
 Người thì lên đánh kẻ ngồi trông.
 Trai đu gối hạc khom khom cất,
 Gái uốn lưng ong ngửa ngửa lòng.
 Bốn mảnh quần hồng bay phấp phới,
 Hai hàng chân ngọc duỗi song song.
 Chơi xuân đã biết xuân chẳng tá?

Cọc nhỏ đi rồi, lỗ bỏ không!

Jedna z typických básniček, kde HXH využila popisu jednoho předmětu jen proto, aby rozpoutala hru dráždivých narážek. Na houpačce stojí dva partneři proti sobě na jedné příčce, přičemž mají nohy umístěné střídavě, tedy víceméně propletené. Pravidelné pohyby, jimiž se oba partneři pokoušejí rozhoupat, jasně evokují zápal milostných střetů. Poslední verš snad ani není třeba komentovat.

Jeskyně Huong Tich

Kdo jen dal malebnost tak vzácnou tomu kraji?
Půvabná prasklina zve příchozí v svou hloub
Buddhovi stoupenci se do ní prodírají
Ostatní alespoň tam dychtí nahlédnout

Voda tu skapává do ticha s vlhkých stěn
Veslař hřbet prohýbá Člun dovnitř hladce vplaví
Ten koutek zarostlý sem přivábil už davy
Že i sám stvořitel je možná zneklidněn

Động Hương Tích

Bày đặt kì ai khéo khéo phòm,
Nứt ra một lỗ hòm hòm hom.
Người quen cõi Phật chen chân xọc,
Kẻ lạ bầu tiên mỗi mắt dòm.
Giọt nước hữu tình rơi thánh thót,
Con thuyền vô trạo cúi lom khom.
Lâm tuyền quyền cả phồn hoa lại,
Rõ khéo trời già đến dở dom.

Jeskyně Huong Tich bývá ponejvíce ztotožňována s jeskyní v hoře téhož jména, nalézající se v okrese Mỹ Đức v dnešní provincii Hà Tây. Je zasvěcena kultu bohyně-bódhisattvy Kuan-jin (viet. Quan Âm). Objevuje se i jiná identifikace: podle některých vykladačů by mělo jít o hlavní, nejvýše položenou jeskyni u Voňavé pagody (chùa Hương) v téže provincii. Na tom však tolik nezáleží. Čtenáře jistě spíše zaujme „půvabná prasklina“ zvoucí „ve svou hloub“ (2. verš), která jako všechny jeskyně splývá u HXH s představou ženského klína. Další narážky stvrzují svůdnou atmosféru místa: „vlhké stěny“ (5. verš), „koutek zarostlý“ (7. verš), „prohýbající se veslař“ (6. verš), ale i „člun“, který „hladce“ vklouzne dovnitř (6. verš) – v tradiční básnické symbolice vyjadřuje loďka či člun mužský pól. Horlivost zanícených vyznavačů bohyně je v tomto kontextu zjevně dvojznačná.

Svátek středu podzimu (*Tết trung thu*)

Vietnamské děti neslaví svůj svátek 1. června jako děti české, ale až na podzim, kdy 15. dne 8. měsíce dle lunárního kalendáře oslavují při úplňku *Svátek středu podzimu (Tết trung thu)*. Podle evropského kalendáře připadá toto datum pokaždé na jiný den – například letos vychází úplněk v osmém lunárním měsíci na 6. října. V tento den, kdy je měsíc nejkulatější a nejjasnější, oslavovali lidé kdysi sklizeň, předpovídali příští úrodu a obětovali dárky předkům a různým božstvům. Dnes patří tento svátek hlavně dětem, které se baví: oblečou se do veselých šatů, jedou s rodiči do města a pochutnávají si na sladko-slaných koláčcích. Traduje se, že datum svátku dětí souvisí s odpočinkem po sklizni, kdy mají rodiče více času věnovat se dětem a připravit jim oslavu.

Příběhy o kapru, lampiónech, lvím tanci a papírových učencích

Vietnamci spojují se Svátkem středu podzimu několik legend, z nichž nejznámější vypráví příběh o kaprovi, který se chtěl stát drakem. Moc po tom toužil a usilovně na sobě pracoval, až se mu nakonec přání splnilo a proměnil se v draka. Vietnamští rodiče svým dětem během oslav popisují příběh, aby je povzbudili ve studiu a v odhodlání plnit si své sny. I žáci samotní touží po úspěchu ve škole, a proto v den svátku vystřihují z papírů postavičky úspěšných konfuciánských učenců a doufají, že jim tito zemřelí vzdělanci v budoucnu pomohou dosáhnout zdaru a kariéry.

Podle další populární legendy spojené se svátkem dětí zorganizoval jeden z čínských králů ve Svátek středu podzimu noční lampiónový festival a slíbil cenu tomu, kdo vytvoří nejkrásnější lampičku. Obdržel lampióny ze všech koutů země, roztodivných tvarů, barev a velikostí, ale nebyl spokojen. V ten čas se chudému, ale ušlechtilému muži jménem Lực Đức (čín. Liou Te, pch. Liu De) zjevil duch, který mu poradil, jak vytvořit nejkrásnější lampión: „Použij bambusové tyčky, bambusová vlákna, barevný papír a vytvoř šestiúhelník. Umístí do něj svíčku a její teplo bude otáčet osou lampiónu a všechna zvířata a lidé nakreslení na lampiónu se budou také otáčet.“ Poté duch zmizel. Lực Đức sestrojil lampión přesně podle jeho rady, král byl výsledkem nadšen a bohatě vítěze odměnil. Dnes děti i dospělí zapalují večer o svátku Trung thu lampióny

a předhánějí se, kdo bude mít nejoriginálnější. Oblíbené jsou také ozdoby na principu větrného mlýnu: zvířata nebo jiné hračky z papíru drží děti na klacíku a ony se ve větru otáčejí.

A ještě jeden příběh. Kdysi dávno žil daleko v lesích dřevorubec. Během noci Středu podzimu uviděl velkého lva, jak si hraje s měsícem odrážejícím se v hladině potoka. Lev skákal do potůčku, aby chytil měsíc, ale ten pokaždé zmizel. Lev se proto rozzuřil a běžel si svůj hněv vylít na obyvatele blízké vesnice.

Oslavy Svátku středu podzimu v Praze na Sapě (2005)

Dřevorubec slyšel vesničany volat o pomoc, a tak usekl větev a udělal si palici. Bojoval se lvem a po dlouhém zápase ho přemohl. Rolníci mu děkovali a poprosili ho, aby jim ještě jednou předvedl celý boj se lvem. Od té doby, vždy během noci Středu podzimu, tancují lidé lví tanec (*múa sư tử*): dva tanečníci představují urputný zápas lva a dřevorubce.

V současnosti je lví tanec oblíbenou součástí mnohých oslav, nejen svátku dětí. Tanečníci jsou často mladí chlapci zběhlí v bojovém umění, kteří v pestrobarevných kostýmech předvádějí atraktivní podívanou.

Tradiční koláčky (bánh Trung thu)

Během svátku dětí se Vietnamci obdarovávají různými druhy sladkostí – tomuto aktu se říká *phá cỗ Trung thu*. Jde zejména o tak zvané „koláčky Středu podzimu“ (*bánh Trung thu*). Sladké hranaté nebo kulaté koláčky (jejich kulatost symbolizuje měsíc a jednotu rodiny) velikosti asi kávového podšálku můžeme ochutnat ve všech částech země. Existuje nespočet receptů na přípravu této tradiční laskominy, ne každý je však správný. Koláčky jsou vydatné; říká se přitom, že dobře připraveného jedlíka zasytí, ale nezničí. Když jsou ovšem upečené podle špatného receptu, může se i plátek koláčku zdát nestravitelný. V závislosti na receptu vydrží koláčky také různě dlouho, jsou různě barevné (většinou bílé nebo žluté), sladké, měkké, hutné a lahodné. Co však všechny druhy spojuje, je neuvěřitelná směs chutí, které cizince přinejmenším zarazí.

Málokdo čeká, že v bílém nebo zlatavém koláčku objeví extrémně tučné maso smíchané se sladkými plody, zázvorem a cukrem.

První koláčky byly údajně vyrobeny Čiňany žijícími v okolí čtvrti Chợ Lớn v Saigonu, dnešním Ho Či Minově Městě. Původně měly být sladké, tučné a měly vonět po léčivých bylinách. Někteří zkušení pekaři ještě dnes plní koláčky tradičními čínskými sušenými klobáskami, opečeným vepřovým masem, kousky ryb, náplň pak míchají s léčivým kořením, zázvorem a vyrábějí sladkou i slanou variantu. Někteří výrobci do koláčků přidávají zase kokos a kokosové mléko, hlízy sladkých brambor, lotosová semínka, durián, sojové boby nebo burské oříšky. Někteří lokální producenti ochucují koláčky dokonce alkoholem. Koláčky v severním Vietnamu jsou také sladké, leč méně tučné. Výrobci je koření citrónovými listy a kůrou z mandarinek a grapefruitů.

Koláčky Středu podzimu lze konzumovat bezprostředně po upečení, ale většinou jsou chutnější po odležení. Tradičně jsou servírovány třetí den po výrobě, až olej z náplně prosákne do těsta a prostoupí ho kořeněnou chutí. V příznivém počasí koláčky vydrží chutné i dva týdny, takže také vietnamská komunita u nás si z Vietnamu objednává velké množství tohoto tradičního svátečního pokrmu – na jídlo, ale také jako dárek pro známé a hlavně jejich děti. V dnešní době mají koláčky i své moderní varianty: dietní, sýrové, zmrzlinové nebo čokoládové. Závisí jen na vkusu dětí – oslavenců.

Kromě lvích tanců a lampiónů připravují vietnamské děti na den oslav i různá pěvecká a taneční vystoupení. Také vietnamská komunita v České republice organizuje každoročně pro své nejmladší členy velké oslavy, kde děti předvedou nacvičené tanečky, zazpívají a dostanou dárky. K zábavě patří též oblíbený kolotoč a autodrom. Vzhledem k tomu, že dětský den je na začátku školního roku, má tento svátek i atmosféru trochu školní: jsou odměněni nejlepší studenti minulého roku a veřejně vyslovena předsevzetí do dalšího studia. Vietnamské děti u nás často chodí i do večerních nebo víkendových kurzů vietnamštiny. Odměněných je tedy mnoho. Vietnamským dětem u nás chybí snad jen motorka, na kterou by je, tak jako v Hanoji nebo kterémkoliv jiném vietnamském městě, po skončení programu rodiče posadili a odvezli na zmrzlinu nebo na šťávu z cukrové třtiny...

Eva Pechová